

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
755-21

meddelad i Stockholm den 18 februari 2022

KLAGANDE

AA

Ombud: Advokat Bengt Siverling
Box 3076
169 03 Solna

MOTPARTER

1. BB

Ombud:
Advokat Carl-Johan Vahlén
Senior Advokatfirma af AB
Hallboda 25
761 75 Norrtälje

Biträdande jurist Anna Hellström
Legio Advokatfirma AB
Drottninggatan 94
111 36 Stockholm

2. Haninge pastorat
Box 113
136 22 Haninge

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Stockholms dom den 18 januari 2021 i mål nr 4361-20

SAKEN

Gravrätt

Dok.Id 256204

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00
E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se
www.hogstaforvaltningsdomstolen.se

Telefax

Expeditionstid
måndag–fredag
09:00–12:00
13:00–16:00

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

1. Huvudmannskapet för begravningsverksamheten ligger som huvudregel på församlingarna inom Svenska kyrkan. Till begravningsverksamheten räknas de olika åtgärder som har direkt samband med förvaltningen av allmänna begravningsplatser, bl.a. en skyldighet att bereda gravplats åt den som vid sin bortgång var folkbokförd i den församling som är huvudman för verksamheten.
2. Gravrätt är den rätt som uppkommer när en bestämd gravplats på en allmän begravningsplats upplåts för gravsättning. Gravrätten får bara utövas av den som förvaltaren har antecknat i gravboken eller gravregistret som innehavare av gravrätten.
3. Innehavaren av gravrätten har både rättigheter och skyldigheter. Gravrättsinnehavaren får t.ex. bestämma vilka som ska gravsättas inom gravplatsen samt om gravplatsens utsmyckning och ordnande i övrigt. Innehavaren är skyldig att följa vad som gäller för begravningsplatsen samt hålla gravplatsen i ordnat och värdigt skick.
4. När en gravrättsinnehavare avlider, får gravrätten gå över till någon som genom släktskap eller på något annat sätt har nära anknytning antingen till den avlidne gravrättsinnehavaren eller till någon som är gravsatt inom gravplatsen, eller allmänna arvsfonden. Om inget annat har förordnats sedan tidigare är det den avlidnes efterlevande make och arvingar som bestämmer till vem eller vilka som gravrätten ska gå över.

DOM

Mål nr
755-21

5. CC avled i april 2011. Han efterlämnade maken DD och deras gemensamma vuxna barn, BB och AA. CC var när han avled innehavare av en gravrätt för en gravplats på Västerhaninge kyrkogård där han gravsattes.
6. BB undertecknade i maj 2011 en handling benämnd ”Underrättelse gravrätt – Anmälan”. Handlingen innehåller inga andra uppgifter än att den undertecknas ”för dödsboet”. Västerhaninge-Muskö församling (ingår numera i Haninge pastorat) antecknade därefter BB som innehavare av gravrätten.
7. I samband med att DD avled 2014 begärde AA att få bli antecknad som gravrättsinnehavare till gravplatsen. Församlingen beslutade att anteckna AA jämte BB som gravrättsinnehavare.
8. Församlingens beslut överklagades av BB till Länsstyrelsen i Stockholm som upphävde beslutet. AA överklagade länsstyrelsens beslut till Förvaltningsrätten i Stockholm och sedan vidare till Kammarrätten i Stockholm. Båda domstolarna avslog hans överklaganden.

YRKANDEN M.M.

9. AA yrkar att även han ska antecknas som gravrättsinnehavare.
10. BB anser att överklagandet ska avslås.
11. *Haninge pastorat* har i kammarrätten uppgett att det godtar att även AA antecknas som gravrättsinnehavare och anger i Högsta förvaltningsdomstolen att det inte har något ytterligare att tillägga.
12. *Kyrkostyrelsen för Svenska kyrkan*, som har beretts tillfälle att yttra sig i målet, har meddelat att Svenska kyrkan avstår från att yttra sig.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET**Frågorna i målet**

13. Huvudfrågan i målet är under vilka förutsättningar som ett beslut om vem som ska antecknas som gravrättsinnehavare får ändras. I målet aktualiseras även frågor om de krav som ställs på handläggningen av ärenden om övergång av gravrätt.

Rättslig reglering m.m.*Begravningslagen och begravningsförordningen*

14. I begravningslagen (1990:1144) och begravningsförordningen (1990:1147) finns bestämmelser om begravningsverksamhet, dvs. de olika åtgärder som har direkt samband med förvaltningen av allmänna begravningsplatser. Allmänna begravningsplatser ska som huvudregel enligt 2 kap. 1 § första stycket begravningslagen anordnas och hållas av de territoriella församlingarna inom Svenska kyrkan.
15. Gravrätt är enligt 1 kap. 1 § begravningslagen den rätt som uppkommer när en bestämd gravplats på en allmän begravningsplats upplåts av den som förvaltar begravningsplatsen till någon för gravsättning. För varje allmän begravningsplats ska det enligt 2 kap. 5 § föras gravbok eller gravregister. Enligt 4 § begravningsförordningen är det den som förvaltar en allmän gravplats som ska föra gravboken eller gravregistret. I 5 § begravningsförordningen föreskrivs att i gravboken eller gravregistret ska för varje belagd eller upplåten gravplats anges bl.a. namn, personnummer och adress på den som gravplatsen har upplåtits, överlåtits eller gått över till.
16. Bestämmelser om gravrätt finns i 7 kap. begravningslagen. I 1 § första stycket föreskrivs att gravrätten bara får utövas av den som i gravboken eller gravregistret är antecknad som innehavare av gravrätten. Av 21 och 26 §§ framgår att innehavaren har rätt att bestämma vilka som ska gravsättas inom gravplatsen samt är

DOM

Mål nr
755-21

den som bestämmer om t.ex. gravanordningens utseende och om gravplatsens ordnande i övrigt.

17. I 14 § första stycket anges att när en person som innehar en gravrätt avlider, får gravrätten gå över bara till någon som genom släktskap eller på något annat sätt har nära anknytning antingen till den avlidne gravrättsinnehavaren eller till någon som är gravsatt inom gravplatsen, eller allmänna arvsfonden.
18. Enligt 15 § första stycket går gravrätten över till någon eller några av dem som anges i 14 § om det har förordnats om detta vid upplåtelsen eller genom ett senare skriftligt förordnande. Enligt andra stycket bestämmes i andra fall den avlidnes efterlevande make och arvingar till vem eller vilka av dem som gravrätten ska gå över.
19. Det framgår av 16 § att det är den avlidne gravrättsinnehavarens dödsbo som ska anmäla till upplåtaren vem eller vilka som gravrätten har gått över till eller att det inte finns någon som gravrätten har gått över till. Anmälan ska göras inom sex månader från dödsfallet.
20. Av 17–19 §§ följer att upplåtaren, om någon anmälan från dödsboet om gravrättsinnehavet inte kommer in inom föreskriven tid, ska förelägga dödsboet att göra anmälan och, om föreläggandet inte följs, själv besluta om vem eller vilka gravrätten ska gå över till eller om den ska anses återlämnad till upplåtaren.

Förvaltningslagen

21. Enligt 11 kap. 10 § begravningslagen ska en församling när den handlägger enskilda ärenden enligt lagen tillämpa förvaltningslagen (2017:900).
22. Av 23 § första stycket förvaltningslagen framgår att en myndighet ska se till att ett ärende blir utrett i den omfattning som dess beskaffenhet kräver. Om det behövs ska myndigheten enligt tredje stycket genom frågor och påpekanden verka för att

parten förtydligar eller kompletterar framställningen. Vidare föreskrivs i 27 § att en myndighet som får uppgifter på något annat sätt än genom en handling snarast ska dokumentera dem, om de kan ha betydelse för ett beslut i ärendet. Det ska framgå av dokumentationen när den har gjorts och av vem.

23. Enligt 37 § första stycket får en myndighet ändra ett beslut som den har meddelat som första instans om den anser att beslutet är felaktigt på grund av att det har tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning. Ett beslut som till sin karaktär är gynnande för någon enskild part får dock, enligt andra stycket, ändras till den enskildes nackdel bara om det framgår av beslutet eller de föreskrifter som det har grundats på att beslutet under vissa förutsättningar får återkallas, tvingande säkerhetsskäl kräver att beslutet ändras omedelbart eller felaktigheten beror på att parten har lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Församlingens handläggning av ärendet om övergång av gravrätten

24. När en gravrättsinnehavare avlider går gravrätten i första hand över till den eller dem som innehavaren har förordnat. Om ett sådant förordnade saknas är det den avlidnes efterlevande make och arvingar som bestämmer till vem eller vilka som gravrätten ska gå över. Det är sedan gravrättsinnehavarens dödsbo som ska anmäla detta till upplåtaren. Detta gäller även om maken eller arvingarna inte är dödsbodelägare (prop. 1990/91:10 s. 110).
25. I förarbetena anges att i normalfallet behöver någon egentlig undersökning av om dödsboets anmälan är riktig inte göras. Det uttalas att dödsboets anmälan bör kunna tas för god, om det inte av omständigheter som redan är kända för upplåtaren framgår att den inte överensstämmer med vad den avlidne gravrättsinnehavaren förordnat eller vad efterlevande make och arvingar har bestämt (a. prop. s. 111).

DOM

Mål nr
755-21

26. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterar att även om upplåtaren enligt förarbetena i de flesta fall bör kunna godta de uppgifter som lämnas av dödsboet så har upplåtaren en utredningsskyldighet enligt förvaltningslagen. Utredningsskyldigheten syftar till att ge ett fullgott beslutsunderlag och innebär bl.a. att upplåtaren måste förvissa sig om att dödsboet företräds av någon som är behörig. Upplåtaren ska alltså kontrollera att samtliga dödsbodelägare har skrivit under anmälan eller lämnat en fullmakt till den som gör anmälan.
27. Upplåtaren är också skyldig att dokumentera de uppgifter den får i ett ärende på annat sätt än genom handlingar, t.ex. uppgifter som lämnas muntligen. Att uppgifter finns dokumenterade är grundläggande inte minst vid den prövning som en överinstans ska göra efter ett överklagande.
28. När CC avled var hans maka DD dödsbodelägare. Barnen BB och AA var arvingar men inte dödsbodelägare (2 kap. 1 §, 3 kap. 1 och 2 §§ samt 18 kap. 1 § ärvdabalken).
29. BB har anfört att varken DD eller AA var intresserade av att antecknas som gravrättsinnehavare och att de därför gemensamt beslutade att BB skulle antecknas som ny innehavare. Hon har också uppgett att AA och en kyrkvaktmästare närvarade när hon undertecknade underrättelsen om gravrätt i församlingshemmet.
30. AA har anfört att detta inte stämmer och att BB har vilselett församlingen genom att påstå att hon ensam företrädde dödsboet när hon för dödsboets räkning anmälde att gravrätten skulle gå över till henne.
31. Av utredningen i målet framgår att BB för dödsboets räkning har undertecknat en handling som rubricerats ”Underrättelse gravrätt – Anmälan”. Handlingen har tillhandahållits av församlingen. Där efterfrågas inte några uppgifter om efterlevande make eller arvingar och det finns inget särskilt utrymme för att lämna sådana uppgifter.

DOM

Mål nr
755-21

32. Däremot framgår inte av utredningen om församlingen kontrollerade att BB var behörig att göra anmälan innan den antecknade henne som ensam gravrättsinnehavare. Det finns inte heller någon dokumentation som bekräftar att, såsom BB har uppgett, AA närvarade då anmälan undertecknades.
33. Det borde ha stått klart för församlingen att det fanns en efterlevande maka och att det fanns fler arvingar än BB. Församlingen hade i vart fall en skyldighet att utreda om så var fallet. Någon sådan utredning finns inte dokumenterad.
34. Församlingens handläggning av ärendet har således varit bristfällig.

Kan beslutet om övergång av gravrätten ändras?

35. Enligt AA har beslutet om övergång av gravrätten, bl.a. till följd av bristerna i församlingens hantering, blivit felaktigt och han vill därför att det ändras på så sätt att även han ska antecknas som gravrättsinnehavare.
36. Inom förvaltningsrätten gäller som utgångspunkt att ett beslut som en myndighet har meddelat som första instans och som till sin karaktär är gynnande för en enskild, inte senare får ändras av myndigheten till den enskildes nackdel. Detta gäller generellt, dvs. inte bara när beslutet är behäftat med en ursprunglig felaktighet utan också när ändrade förhållanden har förändrat förutsättningarna för ett beslut. Tanken är att enskilda ska kunna inrätta sig efter olika beslut och utgå från att de inte ändras. Den enskilde bör alltså kunna förvänta sig att myndigheten inte tar tillbaka vad den har beviljat genom ett beslut.
37. Ett felaktigt beslut som till sin karaktär är gynnande får därför endast under vissa förutsättningar, som numera kommer till uttryck i 37 § förvaltningslagen, ändras till den enskildes nackdel eller återkallas.
38. AA har dock anfört att principen om gynnande besluts orubblighet i första hand har betydelse i förhållandet mellan det allmänna och enskilda och att principen

inte kan tillämpas utan undantag i situationer då enskilda intressen står mot varandra. I sådana situationer bör en intresseavvägning göras, i vilken han har samma intresse av gravrätten som BB.

39. Enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening saknas emellertid stöd för att möjligheten att ändra ett gynnande beslut är större när det finns ett motstående enskilt intresse. Vid bedömningen av om det finns förutsättningar för att ändra församlingens beslut att anteckna BB som gravrättsinnehavare ska det därför inte göras någon sådan intresseavvägning som AA efterfrågar.
40. Församlingens beslut medförde att BB ensam fick rätt att besluta om vilka som ska gravsättas i graven samt att vidta olika åtgärder som ankommer på en gravrättsinnehavare. Det var alltså ett gynnande beslut för henne. Om någon ytterligare person skulle antecknas som innehavare till gravrätten skulle hennes rättigheter komma att inskränkas. En sådan ändring är därmed endast tillåten om det är fråga om någon av de situationer som regleras i 37 § förvaltningslagen.
41. En av dessa situationer är att ett beslut har blivit felaktigt på grund av att den enskilde har lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter. Detta innefattar även att den enskilde har lämnat en missvisande bild genom att utelämna betydelsefulla fakta (prop. 2016/17:180 s. 233 f.). Enligt AA har församlingens ursprungliga beslut i detta fall tillkommit genom ett sådant vilseledande.
42. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterar att det inte finns någon dokumentation i ärendet hos församlingen som talar för att BB, i den handling som lades till grund för beslutet eller på annat sätt, har lämnat felaktiga eller missvisande uppgifter. Inte heller har AA lämnat in någon bevisning till stöd för att BBs uppgifter är oriktiga eller vilseledande.

DOM

Mål nr
755-21

43. Det var därför fel av församlingen att ändra det ursprungliga beslutet. Det innebär att överklagandet ska avslås.

I avgörandet har deltagit justitieråden Helena Jäderblom, Kristina Ståhl, Thomas Bull, Ulrik von Essen och Marie Jönsson.

Föredragande har varit justitiesekreteraren Cecilia Torstensson.